

ENERGIIVIRASTO

kirjaamo@energiavirasto.fi

KULUTTAJALIITON KIRJALLINEN LAUSUNTO VERKKOTOIMINTOJEN HINNOITTELUN KOHTUULLISUUDEN VALVONTAMENETELMIEN PÄIVITTÄMISESTÄ VUOSILLE 1.1.2024-31.12.2027 JA 1.1.2028-31.12.2031.

Kuluttajaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua valvontamenetelmien suuntaviivoista. Lausunrossamme haluamme korostaa kuluttajien oikeuksia valvontamenetelmissä.

Sähkömarkkina-asetuksen sisältövaatimukset ovat monin osin abstraktisti ja löyhästi muotoiltuja ja jättävät siksi Energiavirastolle laajan harkintavallan päättää, miten vaatimuksia tulkitaan ja sovelletaan. Sillä, miten sisältövaatimuksia tulkitaan ja sovelletaan Energiaviraston valvontamallissa, on merkittäviä ja suoria vaikutuksia sekä verkonhaltijoille että verkon loppukäyttäjille.

Verkonhaltijan näkökulmasta Energiaviraston laaja harkintavalta ei ole ongelmallinen, sillä kansallinen lainsäädäntö turvaa verkonhaltijoille asianosaisaseman. Toisin sanoen verkonhaltijalla on oikeus valittaa Energiaviraston valvontapäätöksistä ja saada asiansa käsiteltäväksi silloin, kun verkonhaltija katsoo, että valvontamalli tai sen pohjalta tehty päätös on verkonhaltijan etujen vastainen lainsäädännön sisältövaatimuksista poikkeavalla tavalla. Verkonhaltijoita myös kuullaan valvontamalla laadittaessa.

Harkintavallan laajuuden ongelmakohdat korostuvat kuitenkin verkon loppukäyttäjien ja siten kuluttajien kohdalla. Verkon käyttäjillä tai heidän edustajillaan on verkonhaltijoita merkittävästi vähemmän mahdollisuuksia vaikuttaa valvontamenetelmiin ja erityisesti haastaa niiden pohjalta tehtyjä ratkaisuja. Toisin sanoen verkonhaltijoiden haitaksi koituvat valvontamalliratkaisut voivat päätyä arvioitavaksi esimerkiksi tuomioistuimissa, kun taas verkon käyttäjien ja siten kuluttajien haitaksi koituvat valvontamalliratkaisut eivät. Yksittäisillä kuluttajilla on usein myös huomattavasti vähemmän tietotaitoa haastaa valvontamallin sisältöä. Järjestelmän legitimitetin näkökulmasta on ongelmallista, että kuluttajien ja verkon käyttäjien rooli ja vaikuttamismahdollisuudet ovat merkittävästi verkonhaltijoiden roolia ja vaikuttamismahdollisuuksia vaatimattomammat. Tämä ongelmallisuus korostuu sähköverkkojen monopoliasemasta johtuen, kun verkon loppukäyttäjillä ei tyypillisesti ole mahdollisuuksia vaihtaa verkkopalvelunsa toimittajaa.

Yllä kuvattu intressivalvonnan epätasapaino verkonhaltijoiden ja verkon loppukäyttäjien välillä lieneekin merkittävä tekijä sille, miksi Energiaviraston valvontamalli on herättänyt niin laajaa yhteiskunnallista kritiikkiä nimenomaan verkonkäyttäjien ja kuluttajien keskuudessa. Sellaisten oikeudellisten ja hallinnollisten mekanismien lisääminen, joilla varmistetaan yhtäältä verkonhaltijoiden ja toisaalta verkon loppukäyttäjien intressien tasapuolinen ja symmetrinen turvaaminen, on olennaisen tärkeää Energiaviraston toiminnan ja valvontajärjestelmän legitimitetin kehittämisessä. **Sähköverkkopalveluiden hinnoittelun valvonnan osalta avoimuutta, osallisuutta ja valitusprosesseja olisi tästä syystä mielestämme tarve kehittää.**

Sähköverkköjen hinnoittelun valvonnan ja järjestelmän laajemman hyväksyttävyyden näkökulmasta olisi sekä verkonhaltijoiden että verkon loppukäyttäjien ja myös Energiaviraston etu, jos nämä avoimuutta, osallisuutta ja valitusoikeutta koskevat säännökset olisivat kansallisessa lainsäädännössä laajasti toimeenpantu. Kiinnitämme huomiota siihen, että energiavirasto voi omilla toimillaan edistää toimintaansa siten, että intressivalvonnan tasapaino verkonhaltijoiden ja verkon loppukäyttäjien välillä toteutuisi nykyistä paremmin. Mielestämme Energiaviraston valvontamenetelmäprosessiin suunnittelemat asiakasraati ja sidosryhmäneuvottelukunta ovat kannatettavia kehittämisideoita, ja vastaavien prosessien vakiinnuttaminen osaksi valvontajärjestelmää on jatkossakin perusteltua. On tärkeää varmistaa, että sidosryhmäneuvottelukunnassa ja muissa vastaavissa osallistumismenettelyissä verkon loppukäyttäjät ovat tasapainoisesti edustettuna.

Lisäksi sähköverkköjen hinnoittelun valvonnan hyväksyttävyyttä voitaisiin edistää lisäämällä valvontamallijärjestelmän avoimuutta. Syksyllä 2021 voimaan saatettu laki, joka tekee verkon kehittämissuunnitelmista julkisia, edustaa tässä suhteessa myönteistä kehitystä (sähkömarkkinalain 52 §). Tämän suuntainen avoimuutta edistävä kehitys on paitsi lainsäädännössä, myös Energiaviraston toiminnassa kannatettavaa.

Muistutamme, että Energiaviraston tehtävänä kansallisena sääntelyviranomaisena on huolehtia kuluttajien oikeuksien toteutumisesta. Näin ollen Energiaviraston viraston tulisi ottaa vahvempi rooli kuluttajakäyttäjien etujen valvojana energiamarkkinoilla.

Kuluttajaliitto ry

Kristel Pynnönen Andersson
Juristi